

References

1. Derkach O.O. Art-pedahohika: Prohrama navchalnoi dystsypliny dlia studentiv spetsialnosti «Pochatkove navchannia» osvitno-kvalifikatsiinoho rivnia «spetsialist» / Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. - Vinnytsia, 2011. – 25 s.
2. Sergeeva N.Yu. Art-pedagogika kak resurs gumanitarizacii nepreryvnogo obrazovaniya. <http://ill21.petrus.ru/journal/article.php?id=2362>
3. Gellay T. Tennis. Psihologiya uspešnoy igry = The inner game of tennis. — M.: Olimp-biznes, 2010. — 208 s. — isbn 978-5-9693-0164-1.
4. Dauni M. Effektivnyj kouching: uroki koucha dlya kouchej / M. Dauni [per. s angl.]. – M. : Izdatelstvo «Dobraya kniga», – 2008.
5. Witvort L., Kimsi-Haus G., Sendal F. Koaktivnyj kouching. [per. s angl.]. – M.: Izdatelstvo «Centr podderzhki korporativnogo upravleniya i biznesa», - 2004 g. - 360 s.
6. Vagin I.V., Ripinskaya P.A. Kak stat milliarderom. Prakticheskij kouching. – M.: Ast, Astrel, 2007 g. – 304 s.
7. Baranova O. I. Coaching-tehnologiya kak sposob formirovaniya umenij soupravleniya ucheniem u studentov – budushchih uchitelej nachalnyh klassov i mladshih shkolnikov // Nauchno-metodicheskij elektronnyj zhurnal «Koncept». – 2015. – Т. 9. – S. 6–10. – url: <http://e-koncept.ru/2015/95018.htm>.
8. Tararina E. Art-coaching. Tehniki prostyh reshenij. / Elena Tararina. - K.: Sammit-kniga, 2015. - 88 s.

Алексинцева Татьяна. АРТПЕДАГОГИКА И КОУЧИНГ КАК ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ. В статье рассмотрены артпедагогика и коучинг в образовании как инновационные педагогические технологии, которые содействуют развитию творческого потенциала студентов; охарактеризованы особенности данных технологий; предложены приемы коуч-технологий для формирования у студентов умений и навыков целеполагания, планирования и рефлексии – «Колеса жизненного баланса», «Шкалы достижений от 1 до 10» и «Линии времени». Приведены примеры использования педагогом открытых («сильных») вопросов в коучинг-подходе. Сделан вывод о перспективности интеграции артпедагогика и коучинга в образовании.

Ключевые слова: артпедагогика, арт-терапия, инновационная педагогическая технология, коучинг в образовании, развитие креативности.

Aleksintseva Tetiana. ART PEDAGOGICS AND COACHING AS INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF THE CREATIVE DEVELOPMENT OF THE STUDENTS. The article discusses some of the innovative educational technologies – art pedagogics and coaching. These are flexible and specifically applicable tools, which arouse interest and receive appreciation. Art pedagogics is a new pedagogical technology which deals with all possible art methods by teaching of all subjects. Using this innovative pedagogics on the lessons develops creative features of students, their self-confidence and independence. Coaching is an area in which focus is on developing yourselves – we get faced with our limitations and barriers. Our own development translates at every level of our lives, enriching it and strengthening our confidence. Educational coaching becomes more and more popular because it develops creativity, independence and regulatory abilities of students, namely, skills goal setting, planning and reflection. Interesting and is a combination of art pedagogics and an educational coaching – art coaching, which is at the beginning of its way to become an innovative pedagogical technology. The article observes some coaching techniques, which can be used in education.

Keywords: art pedagogics, art education, innovative pedagogical technology, coaching in education, creativity development.

Стаття надійшла до редколегії 01.03.2017 р.

УДК 37.013.42 : 371.39 (477)

Олександра Альоша

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ІНКЛЮЗИВНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ¹

Стаття присвячена дослідженню психологічних аспектів впровадження інноваційних освітніх форм, а саме інклюзивної та дистанційної освіти в Україні. Метою статті було визначено значення інноваційних

форм освіти в контексті навчання та соціалізації осіб з особливими потребами. Завдання статті полягали у з'ясуванні проблем та ускладнень, що виникають в процесі впровадження інноваційних освітніх практик до системи освіти осіб з обмеженими можливостями, а також визначенні провідних психолого-педагогічних умов ефективності їх застосування. Констатовано, що чинником ефективності запровадження інклюзивного навчання є створення ситуації партнерської взаємодії між школою та батьками, формою реалізації якої можуть бути створення відповідних батьківських громад для всебічної підтримки дитини в процесі соціалізації та інтеграції до загальноосвітнього процесу. Головними завданнями інклюзивної освіти є створення умов для навчання та успішної соціалізації дітей з особливими потребами, що передбачає здійснення відповідних корекційних та реабілітаційних впливів, реалізація принципів диференціації та індивідуалізації навчання в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями. Наведений аналіз дозволив визначити основні переваги зазначених освітніх практик, а також окреслити специфіку проблем, які мають бути вирішеними в процесі впровадження дистанційної та інклюзивної освіти до системи надання освітніх послуг особам з особливими потребами. Вказано, що розвиток дистанційної освіти потребує окрім значних фінансових витрат, відповідного методичного забезпечення навчального процесу з урахуванням його віддаленості від користувачів. Успішність впровадження інноваційних форм освіти потребує застосування міждисциплінарного підходу з метою розробки дієвої моделі освіти для осіб з особливими потребами, що передбачатиме поряд із вирішенням кадрових та методичних питань, відповідні зміни на рівні самосвідомості суспільства, що є необхідною умовою впровадження нових освітніх форм до системи освіти в Україні.

Ключові слова: інклюзивна освіта, дистанційна освіта, особи з обмеженими можливостями, диференціація, реабілітація, адаптація, соціалізація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема розвитку та освіти людини з особливими потребами залишається одним з найбільш гострих питань сьогодення, вирішення якого ускладнюється поряд із фізичними обмеженнями, наявністю цілої низки соціально-психологічних аспектів таких, як матеріальна незахищеність, моральна пригніченість, соціальна ізоляція, зумовлена стереотипно негативним ставленням оточення до людини з обмеженнями. Все це може зумовлювати перерву у самореалізації, соціальну бездіяльність та, навіть, відчуженість і ізоляцію особистості із особливими потребами [2].

Адже, перебуваючи в умовах інтернату або домашнього виховання, дитина, позбавлена можливості міжособистісного спілкування зі здоровими однолітками, відчуває відірваність від соціуму, що посилює відчуття безпорадності та замкненості на своєму внутрішньому світі, що, в свою чергу, значним чином утруднює самореалізацію та соціальну адаптацію в умовах майже повної позбавленості міжособистісної взаємодії, отже, відсутності навичок спілкування та виконання різних соціальних ролей [3, с. 28]. Все це значно ускладнює набуття відчуття психологічної безпеки, адаптацію та соціалізацію особистості з обмеженнями у суспільстві [19].

Перспективними шляхами подолання цієї складної соціальної проблеми є реалізація відповідної системи соціально-психологічної адаптації особистості з обмеженнями, метою якої має бути гармонійне задоволення її прагнень та потреб, відповідно до її можливостей, в процесі поступової інтеграції до соціального життя [1]. Вирішення цих завдань є можливим завдяки реалізації інноваційних форм освітньої діяльності, а саме впровадженню інклюзивної та дистанційної освіти до сучасної освітньої системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження інклюзивної та дистанційної освіти зробили такі вчені як О.В. Глузман [14], І.Д. Зверева [6], Л.Г. Коваль [6], А. Колупаєва [7], В.І. Кут [8], А.О. Мігалуш [10], Л.І. Міщик [11,12], О. Мостіпан [13], В.В. Олійник [15], Т.Ю. Подобєдова [14], Н.О. Софій [18], С.Р. Хлебнік [6], О.О. Чуєва [14], В.Ф. Щеклодкін [14], та ін., які розробили модель інклюзивної освіти в Україні, правовим підґрунтям якої є забезпечення права людини-інваліда на освіту за місцем проживання та окреслили основні напрями трансформації учбових програм, методів та форм навчання, відповідно до нових вимог, що постають перед навчальними закладами, а також висвітлили основні риси дистанційної освіти людей з особливими потребами в Україні.

В той самий час, недостатньо розробленими залишаються питання щодо соціально-психологічних аспектів впровадження інноваційних освітніх форм у навчальний процес у нашій країні, зокрема, невирішеними залишаються питання щодо професійної

компетентності педагогічного колективу в контексті нових завдань та вимог до освітнього процесу, а також ціла низка психологічних проблем, пов'язаних із існуванням певних застережень по відношенню до дітей з особливими потребами з боку однолітків, батьків і, навіть, вчителів.

Все це зумовлює необхідність здійснення докладного наукового аналізу можливих складнощів та проблем, пов'язаних із входженням новітніх навчальних практики до освітнього простору в Україні.

Отже, **метою** статті є визначення значення інноваційних форм освіти в контексті навчання та соціалізації осіб з особливими потребами.

Завдання статті полягають у з'ясуванні проблем та ускладнень, що виникають в процесі впровадження інноваційних освітніх практик до системи освіти осіб з обмеженими можливостями, а також визначенні провідних психолого-педагогічних умов ефективності їх застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення надзвичайної актуальності набувають проблеми трансформації освітнього процесу для дітей з особливими потребами, зокрема, на перший план виходить питання щодо забезпечення рівних можливостей здобуття освіти для всіх категорій з осіб з різними типами психофізичних порушень. Важливим у даному контексті є не лише засвоєння певної кількості знань, але й активний процес соціалізації, а саме участь у процесах соціальної взаємодії, важливим етапом яких є залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітнього навчального простору, отже, запровадження інклюзивної освіти.

Залучення дітей із порушеннями психофізичного розвитку до системи загальної освіти є важливим проявом реформування освітніх стратегій в Україні, коли головною метою освіти стає не формування особистості відповідно певних жорстких норм розвитку в умовах регламентованого учбового процесу, а створення умов для повноцінного розвитку дитини згідно її бажань, інтересів пізнавальних можливостей та потреб [16, с.31].

Філософсько-методологічним підґрунтям інклюзивної освіти є надання головної уваги саме особистості, її індивідуальним особливостям, які має враховувати соціальне оточення, певним чином модифікуючи соціальні норми та вимоги в процесі створення умов для повноцінної самореалізації «особливої» людини та її гармонійної інтеграції до суспільного життя. Реалізація цього стає можливим за умови гуманізації суспільства, коли на перше місце виходить цінність людини, як унікальності, з її індивідуальними особливостями та проявами, що треба неодмінно враховувати в процесі її соціалізації в умовах невинно мінливого соціуму [6, 19].

Зокрема, І.Д.Зверева, Л.Г.Коваль, С.Р. Хлебнік розробили модель соціальної інвалідності головною ідеєю якої є розгляд інвалідності не з позицій певної обмеженості людини у своїх можливостях, а погляд на ситуацію в контексті невідповідності суспільства індивідуальним особливостям, шляхом подолання якої має бути взаємодія соціуму та особистості у напрямі створення найбільш сприятливих умов для продуктивної самореалізації людини відповідно до її можливостей [6].

Отже, ціннісним базисом інклюзивної освіти є розширення діапазону «норми» завдяки врахуванню широкого кола індивідуальних відмінностей розвитку дитини [16, с.10].

Таким чином, головним механізмом реалізації політики інклюзивної освіти є відповідні зміни у цінностях, стереотипах та суспільних поглядах у напрямі врахування індивідуальних потреб та особливостей індивіда, відмінного від інших та створення умов для його самореалізації, відповідно до його можливостей. Отже інклюзивна освіта не є механічною інтеграцією дітей із різними можливостями, а об'єднання, що передбачає відповідні зміни з обох сторін, зокрема, підвищення толерантності українського соціуму до сприйняття дітей з особливими потребами, що сприятиме не тільки створенню найкращих умов для навчання та соціалізації дітей із обмеженими можливостями, а й створенню у нашій державі інклюзивного суспільства.

Зокрема, вкрай важливою передумовою цього процесу є здійснення відповідної виховної роботи, спрямованої на подолання упереджень у навчальному колективі по відношенню до дітей із обмеженими можливостями, розвиток товариськості та бажання допомогти.

Актуальність зазначеної проблематики підтверджується поступовим зменшенням частки дітей, що отримують спеціальну освіту (щороку на 2 тис.) вихованців), що засвідчує поступове залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітнього процесу у новостворених навчальних закладах, які об'єднують дітей із різним рівнем можливостей [17], що, відповідним чином зумовлює стрімке зростання уваги науковців та практиків до подальшої розробки даної теми.

Так, Л. Міщик вважає інклюзивну освіту процесом активного залучення дітей із обмеженими можливостями до соціального життя [12], а А. Колупаєва, у своїх дослідженнях підкреслює можливість розширення діапазону шкільної освіти для дітей, що мають певні психофізичні порушення [16, с.76].

На думку Л. Міщик, інклюзивна освіта створює найкращі умови для адаптації та соціалізації дітей із особливостями розвитку, сприяє максимально повноцінній взаємодії із соціальним оточенням, а також позитивним чином впливає на батьків цих дітей, знижуючи емоційне напруження, страх та неспокій, що в цілому сприяє покращенню психологічного мікроклімату у сім'ях, що мають дітей із особливими потребами [12].

Таким чином, інклюзивна освіта є механізмом реалізації процесу соціальної адаптації та соціалізації, створення однакового освітнього простору для людей із різними можливостями, зумовленими психофізичними особливостями їх розвитку, важливою передумовою чого є відповідне оновлення нормативно-правової бази у напрямі забезпечення права на участь в освітніх процесах осіб із різними видами порушень.

Вкрай важливим у даному контексті є дотримання певних методичних засад, які є значущими чинниками ефективності впровадження інклюзивного навчання у освітню практику. А саме, найголовнішого значення набуває здійснення кваліфікованої діагностики стану дитини та розробка відповідних рекомендацій щодо індивідуальних особливостей навчального процесу.

Безперечною умовою ефективності інклюзивного навчання також є відповідне кадрове забезпечення навчального процесу, а саме реалізація міждисциплінарного підходу за умови участі в цьому процесі представників різних галузей – медиків, соціальних працівників, психологів та педагогів, а також оволодіння педагогічним складом спеціальними методами диференційованого навчання [16, с. 34].

Важливою є також відповідна диференціація прийнятних форм інклюзії в залежності від наявних порушень, а саме для дітей із збереженими інтелектуальними та мовленевими можливостями прийнятним є повне або комбіноване залучення до освітнього процесу у загальноосвітніх школах, коли навчання поряд із здоровими однолітками поєднується із одержанням корекційної допомоги за місцем проживання або навчання. Для дітей з більш серйозними порушеннями більш підходить часткова та тимчасова інклюзія, коли діти знаходяться у загальноосвітній школі лише частину дня або взагалі залучаються до спільних занять кілька разів на місяць [4, с. 34].

Впровадження інклюзивного підходу потребує й відповідної адаптації навчальних планів та програм, методів оцінювання та розвитку в контексті реалізації особистісно-діяльнісного підходу щодо навчання дітей з особливими потребами, посилення диференціації й індивідуалізації змісту навчання [7]. Зокрема, як підкреслює у своїх наукових працях Л.І. Міщик, вельми важливим компонентом освітнього процесу має стати корекційний та реабілітаційний компоненти вищої освіти, з урахуванням відповідних заходів з медико-соціальної реабілітації учнів з обмеженнями [11].

Значущим чинником ефективності запровадження інклюзивного навчання є створення ситуації партнерської взаємодії між школою та батьками, формою реалізації якої можуть

бути створення відповідних батьківських громад для всебічної підтримки дитини в процесі соціалізації та інтеграції до загальноосвітнього процесу.

Отже, успішне впровадження інклюзивного підходу до освітнього процесу є можливим тільки в результаті реалізації комплексу умов, а саме відповідної професійної підготовки різнопрофільних фахівців, удосконалення методичної бази навчального процесу, налагодження продуктивної співпраці між школою та родиною з метою створення широкого діапазону можливостей для розвитку та навчання дітей з особливими потребами [16].

Таким чином, в процесі інклюзивної освіти відбувається подолання дефіцитарності розвитку, що можливе за умови високого рівня компетентності педагогічного колективу не лише у особливостях порушення розвитку дитини, але й знання особливостей комунікативно-пізнавальної діяльності та соціальної адаптованості учнів в контексті їх психофізичних особливостей. Все це дозволяє спрямувати корекційно-розвивальний блок навчання із урахуванням потреб і бажань дітей, потенційних можливостей їх розвитку, соціалізації, а також перспектив життєдіяльності [7].

Завданнями інклюзивної освіти є навчання та реабілітація дітей з особливими потребами відповідно до особливостей їх психофізичного розвитку в середовищі здорових однолітків, забезпечення їх психолого-педагогічного супроводу в процесі навчання та соціалізації в процесі міжособистісної взаємодії із здоровими однолітками, а також надання відповідної консультативної допомоги сім'ям, що виховують дітей з обмеженими можливостями [9, с. 130].

Перспективним напрямом розвитку професійної освіти людей з особливими потребами є також дистанційна освіта, яка дозволяє значним чином розширити доступність освітніх послуг для людей із певними видами обмежень сприйняття (зорові, слухові) або пересування (наприклад, хворі на ДЦП) [13]. Саме дистанційна освіта дозволяє надавати освітні послуги за допомогою створеного спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, в умовах відсутності певних обмежень за часом та місцем перебування тих, хто навчається.

Дистанційна освіта як віддалена форма навчання набуває все далі більшої популярності у сучасному українському суспільстві та є інтеграційним комплексом сучасних інформаційних технологій та освітніх методик, що дозволяють активно впроваджувати інтерактивні засоби навчання, тобто, активну взаємодію з викладачем, незалежно від територіальної локації учасників освітнього процесу.

Отже, головними рисами дистанційного навчання є його мобільність та гнучкість, а також використання спеціалізованих технологій і засобів навчання, зокрема, засобів контролю отриманих знань [10].

В Україні найбільш активно дистанційне навчання розвивається у м. Києві, зокрема у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна», що значним чином розширює доступ до освіти людей з обмеженнями, завдяки отримуванню інформації через домашні комп'ютери, підключені до спеціалізованого серверу, що також надає їм безцінну можливість спілкування та взаємопідтримки з боку людей, які знаходяться у схожому становищі, отже, сприяє їх соціалізації та залученню до суспільства [10, с. 119].

Головними перевагами дистанційної освіти є можливість значно розширювати власний інформаційний простір, завдяки користуванню спеціально розробленими навчальними компакт-дисками, які дозволяють не тільки здобувати нові знання, але й можуть слугувати дієвим засобом психологічної підтримки, завдяки створенню для цієї мети аутотренінгів та методикам психологічного розвантаження, зокрема, музикою для релаксу та відпочинку. Також це значно розширює загальний культурно-освітній простір людей з обмеженнями сприйняття та пересування, що дозволяє їм знаходити нові можливості для розвитку, задоволення освітніх потреб та соціалізації, завдяки створенню відповідних груп підтримки, спілкуванню за інтересами та ін. [10, с. 120].

Важливість дистанційної освіти для людей з особливими потребами важко переоцінити, але на практиці впровадження даного виду освітніх послуг стикається із низкою проблем та перешкод, таких як низький рівень фінансування з боку держави розвитку даних освітніх послуг,

а також низький рівень комп'ютерної підготовки користувачів послуг та недостатня методична розробленість навчальних програм, що значно знижує їх дієвість та зручність у використанні.

В той самий час, перспективним напрямом розвитку дистанційної освіти може бути не тільки розширення мережі навчальних закладів, що надають цей вид освітніх послуг, але й створення центрів інформаційної підтримки для осіб з особливими потребами де людина може отримати інформаційну й консультаційну підтримку, розширити діапазон прийнятних для себе освітніх послуг [10].

Продовжує цю думку у своїх працях В.І. Кут, який також наголошує на важливості запровадження дистанційної освіти у двох наступних формах: дистанційні навчально-консультаційні центри при навчальних закладах та ресурсні центри освітніх інформаційних технологій для осіб з особливими потребами, у яких акумулюються спеціальні технічні засоби, інформаційні освітні ресурси, реалізуються специфічні інформаційні технології, призначені для використання людьми з особливими потребами [8, с.6]. Вчений вважає впровадження дистанційного навчання дієвим механізмом подолання інформаційної замкненості та покращення умов соціалізації людей із особливими потребами.

Таким чином, дистанційне навчання є дієвим механізмом подолання «прірви» між людиною з особливими потребами та навколишнім світом, що значним чином розширює доступ до інформаційного середовища та надає можливість взаємодії з іншими людьми, тобто, можливість задоволення потреби у спілкуванні й відчутті певної соціальної приналежності. Але розвиток цієї освітньої форми є можливим за умови належного методичного та технічного забезпечення, створення відповідних інформаційних мереж, а також центрів інформаційної підтримки, що значно підвищить результативність дистанційної освіти та надасть їй можливість впевнено позиціонувати себе як гнучку та мобільну форму отримання освітніх послуг високого рівня.

Отже, наводячи підсумок наукового аналізу особливостей застосування інноваційних освітніх практик, а саме інклюзивної та дистанційної освіти, слід зазначити істотну складність їх практичного впровадження до реальної освітньої діяльності в умовах сучасного українського суспільства. Зокрема, значну кількість ускладнень пов'язано із методичними, кадровими та психосоціальними аспектами впровадження інклюзивної та дистанційної освіти у практичну діяльність.

Так, як вже було зазначено, розвиток дистанційної освіти потребує окрім значних фінансових витрат, відповідного методичного забезпечення навчального процесу з урахуванням його віддаленості від користувачів. Значною мірою складності методичного характеру стосуються також інклюзивної освіти, адже програми загальноосвітніх шкіл, можуть мати вищий загальний рівень складності порівняно із можливостями дітей із особливими потребами або передбачати кардинально відмінний напрям розвитку від базово необхідних для дитини з особливими потребами вмінь та навичок.

Істотною перепорою до широкого впровадження інклюзивної освіти є відсутність відповідного кадрового забезпечення у загальноосвітніх школах, а саме відсутність у школах дефектологів та логопедів, недостатня кількість шкільних психологів, а також відсутність досвіду та необхідних знань і вмінь для роботи з даною категорією дітей у педагогічного складу школи, а також психологічна неготовність до здійснення педагогічної діяльності з учнями з особливими потребами [5, с.20-21].

Адже практика інклюзивної освіти потребує особливих педагогічних вмінь та навичок щодо вирішення питань диференційованості навчання у класах з учнями, що мають дуже різний рівень можливостей, що неодмінно призведе до певного ущільнення прав на освіту тієї або іншої категорії учнів, особливо в умовах високої загальної кількості учнів у класі, що ще більше унеможливує дотримання принципів індивідуалізації навчання [5, с.20-21].

Також важливою умовою широкого впровадження інклюзивної освіти має стати обговорення, аналіз та поширення набутого досвіду, який отримується певною часткою освітян у пілотних школах, що вимагає також активної участі наукової спільноти в процесі створення моделі ефективних освітніх практик для осіб із особливими потребами.

Вкрай важливим, і досить складним є вирішення також низки соціально-психологічних питань, пов'язаних із недостатнім рівнем толерантності з боку соціального оточення, а саме вчителів, батьків та однолітків до перебування у школі дітей з особливими потребами. Зокрема, частим явищем є певна відстороненість однолітків та побоювання батьків щодо небажаного впливу на дітей з боку відмінних від них однолітків. Подолання цього можливе тільки за умови кардинальних змін у стереотипах сприйняття відмінних від норми членів суспільства, що потребує кардинальних змін світоглядних настанов на рівні суспільства в цілому.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, наведений аналіз особливостей впровадження у освітню практику сучасного українського суспільства інноваційних освітніх форм, а саме інклюзивної та дистанційної освіти засвідчує їх високу ефективність в контексті подолання соціальної ізоляції, навчання та успішної соціальної адаптації осіб з особливими потребами. Головними завданнями інклюзивної освіти є створення умов для навчання та успішної соціалізації дітей з особливими потребами, що передбачає здійснення відповідних корекційних та реабілітаційних впливів, реалізація принципів диференціації та індивідуалізації навчання в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями.

В той самий час, ефективне використання новітніх форм навчання потребує вирішення низки методичних та соціально-психологічних питань, а саме забезпечення відповідної професійної кваліфікації педагогічних працівників, адаптації навчальних планів та програм, з метою забезпечення диференціації та індивідуалізації навчання, а також подолання застережень по відношенню до осіб із особливими потребами, що є необхідною умовою реалізації інноваційних практик у навчальній діяльності. Отже, вирішення завдань щодо впровадження інноваційних форм навчання до освітньої діяльності потребує реалізації міждисциплінарного підходу, а саме комплексних зусиль педагогів, психологів та науковців з метою розробки ефективної моделі освітніх практик для осіб з особливими потребами та подальшої трансляції її алгоритмів серед широкого кола освітян.

Джерела та література

1. Василенко О.М. Соціально-педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах / О.М. Василенко – Харків : Крок, 2003. – 83 с.
2. Гладиш М.О. Соціально-педагогічна адаптація молоді з обмеженими можливостями в процесі інтегративного навчання / М.О. Гладиш // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1. – С. 70-74.
3. Інвалідність та суспільство : навч. посіб. / Л. Байда, О. Красюкова-Енс, В. Азін та ін. ; за заг. ред. Л. Байди, О. Красюкової-Енс. – К. : Київський університет, 2011. – 188 с.
4. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад : навч.-метод. посіб. / О. О. Патрикеева, Н. З. Софій, І. В. Луценко, І. П. Василяшко ; під заг. ред. В. І. Шинкаренка. – К. ТОВ "Видавничий дім "Плеяди", 2011. – 96 с.
5. Інклюзивна освіта у Україні: здобутки, проблеми та перспективи / Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження. ERA Європейська дослідницька Асоціація «Демократичні ініціативи молоді». – 2011-2012. – 36 с.
6. Коваль Л.Г., Зверева І.Д., Хлебнік С.Р. Соціальна педагогіка. / Л.Г. Коваль, І.Д. Зверева, С.Р. Хлебнік – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
7. Колупасва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія / А.А. Колупасва – К. : «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
8. Кут В.І. Інформаційні технології систем дистанційного навчання осіб з особливими потребами / В.І. Кут / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю 05.13.06 – «інформаційні технології». – Тернопіль, 2013. – 20 с.
9. Маранчак Р.С., Василенко О.М. Інклюзивна освіта як одна з умов соціальної адаптації дітей з особливими потребами / Р.С. Маранчак, О.М. Василенко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – №2 (8). – С. 128-132
10. Мігалуш А.О. Дистанційна освіта для людей з особливими потребами: проблеми та шляхи їх подолання / А.О. Мігалуш // Вісник національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" : Філософія. Психологія. Педагогіка. – 05/2007. – №2. Ч. 2. – С. 118-121.
11. Міщик Л.І. Інтеграція студентів різної інвалідності в освіту / Л.І. Міщик // Вісник Запорізького національного університету. – 2007. – № 1. – С. 131-136.

12. Міщик Л. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання [Електронний ресурс] / Л. Міщик. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2012_5/12mliupn.pdf.
13. Мостіпан О. Комп'ютерні технології – незрячим / О. Мостіпан // Соціальний захист. – 2001. – №2. – С. 40-41.
14. Навчання людей з особливими потребами у вищій школі / О.В. Глузман, В.Ф. Щеколодкін, Т.Ю. Подобедова, О.О. Чуєва. – Сімферополь, 2006. – 20 с.
15. Олійник В.В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні: Стислий аналітичний огляд / В.В. Олійник – К. : ЦППО, 2001. – 48 с.
16. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, І. О. Білозерська та ін. ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : А. С. К., 2012. – 308 с.
17. Про становище інвалідів в Україні. Національна доповідь / Мінпраці України, Держ. установа “Наук.-дослід. ін-т соц.-труд. відносин”. – К., 2013. – 198 с.
18. Софій Н. З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти/ Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / кол. авторів: А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій та ін. ; за заг. ред. Л. І. Даниленко. – К., 2007. – 128 с.
19. Соціальна робота: технологічний аспект / За заг. ред. А.Й.Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.

References

1. Vasilenko O.M. Social'no-pedagogichna dijial'nist' u vishnih navchal'nih zakladah / O.M. Vasilenko – Harkiv : Krok, 2003. – 83 s.
2. Gladish M.O. Social'no-pedagogichna adaptacija molodi z obmezhenimi mozhlivostjami v procesi integrativnogo navchannja / M.O. Gladish // Visnik Zaporiz'kogo nacional'nogo universitetu. – 2008. – № 1. – S. 70-74.
3. Invalidnist' ta suspil'stvo : navch. posib. / L. Bajda, O. Krasjukova-Ens, V. Azin ta in. ; za zag. red. L. Bajdi, O. Krasjukovoї-Ens. – K. : Kiїvs'kij universitet, 2011. – 188 s.
4. Indeks inkluziji: zagal'noosvitnij navchal'nij zaklad : navch.-metod. posib. / O. O. Patrikeeva, N. Z. Sofij, I. V. Lucenko, I. P. Vasilashko ; pid zag. red. V. I. Shinkarenko. – K. TOV "Vidavnichij dim "Plejadi", 2011. – 96 s.
5. Inkluzivna osvita u Ukraїni: zdotutki, problemi ta perspektivi / Rezjume analitichnogo zvituzha rezul'tatami kompleksnogo doslidzhennja. ERA Evropejs'ka doslidnic'ka Asociacija «Demokratichni iniciativi molodi». – 2011-2012. – 36 s.
6. Koval' L.G., Zvereva I.D., Hlebnik S.R. Social'na pedagogika. / L.G. Koval', I.D. Zvereva, S.R. Hlebnik – K. : IZMN, 1997. – 392 s.
7. Kolupaeva A.A. Inkluzivna osvita: realii ta perspektivi: Monografija / A.A. Kolupaeva – K. : «Sammit-Kniga», 2009. – 272 s.
8. Kut V.I. Informacijni tehnologii sistem distancijnogo navchannja osib z osoblivimi potrebami / V.I. Kut / Avtoreferat disertacii na zdotuttja naukovogo stupenja kandidata tehnicnih nauk za special'nistju 05.13.06 – «informacijni tehnologii». – Ternopil', 2013. – 20 s.
9. Maranchak R.S., Vasilenko O.M. Inkluzivna osvita jak odna z umov social'noi adaptacii ditej z osoblivimi potrebami / R.S. Maranchak, O.M. Vasilenko // Zbirnik naukovih prac' Hmel'nic'kogo institutu social'nih tehnologij Universitetu «Ukraїna». – 2013. – №2 (8). – S. 128-132
10. Migalush A.O. Distancijna osvita dlja ljudej z osoblivimi potrebami: problemi ta shljahi ih podolannja / A.O. Migalush // Visnik nacional'nogo tehnicnogo universitetu Ukraїni "Kiїvs'kij politehnicnij institut" : Filosofija. Psihologija. Pedagogika. – 05/2007. – N2. Ch. 2. – S. 118-121.
11. Mishhik L.I. Integracija studentiv riznoi invalidnosti v osvitu / L.I. Mishhik // Visnik Zaporiz'kogo nacional'nogo universitetu. – 2007. – № 1. – S. 131-136.
12. Mishhik L. Inkluzivna osvita jak umova socializacii ditej-invalidiv u procesi navchannja [Elektronnij resurs] / L. Mishhik. – Rezhim dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2012_5/12mliupn.pdf.
13. Mostippan O. Komp'juterni tehnologii – nezrjachim / O. Mostippan // Social'nij zahist. – 2001. – №2. – S. 40-41.
14. Navchannja ljudej z osoblivimi potrebami u vishnij shkoli / O.V. Gluzman, V.F. Shhekolodkin, T.Ju. Podobedova, O.O. Chueva. – Simferopol', 2006. – 20 s.
15. Olijnik V.V. Distancijna osvita za kordonom ta v Ukraїni: Stisljij analitichnij ogljad / V.V. Olijnik – K. : CIPPO, 2001. – 48 s.
16. Osnovi inkluzivnoi osviti: navch.-metod. posib. / A. A. Kolupaeva, O. M. Taranchenko, I. O. Bilozers'ka ta in. ; za zag. red. A. A. Kolupaevoї. – K. : A. S. K., 2012. – 308 s.
17. Pro stanovishhe invalidiv v Ukraїni. Nacional'na dopovid' / Minpraci Ukraїni, Derzh. ustanova “Nauk.-doslid. in-t soc.-trud. vidnosin”. – K., 2013. – 198 s.

18. Sofij N. Z. Konceptual'ni aspekti inkluzivnoї osviti/ Inkluzivna shkola: osoblivosti organizacii ta upravlinnja : navch.-metod. posib. / kol. avtoriv: A. A. Kolupaeva, Ju. M. Najda, N. Z. Sofij ta in. ; za zag. red. L. I. Danilenko. – K., 2007. – 128 s.
19. Social'na robota: tehnologichnij aspekt / Za zag. red. A.J.Kaps'koї. – K. : Centr navchal'noї literaturi, 2004. – 352 s.

Александра Алёша. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ИННОВАЦИОННЫХ ФОРМ ОБРАЗОВАНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО И ДИСТАНЦИОННОГО В УКРАИНЕ. *Статья посвящена исследованию психологических аспектов внедрения инновационных образовательных форм, а именно инклюзивного и дистанционного образования в Украине. Целью статьи было определено значение инновационных форм образования в контексте обучения и социализации лиц с особыми потребностями. Задача статьи заключалась в выяснении проблем и осложнений, возникающих в процессе внедрения инновационных образовательных практик в систему образования лиц с ограниченными возможностями, а также определении ведущих психолого-педагогических условий эффективности их применения. Констатируется, что фактором эффективности внедрения инклюзивного обучения является создание ситуации партнерского взаимодействия между школой и родителями, формой реализации которой могут быть создание соответствующих родительских общин для всесторонней поддержки ребенка в процессе социализации и интеграции в общеобразовательного процесса. Главными задачами инклюзивного образования является создание условий для обучения и успешной социализации детей с особыми потребностями, предусматривающий осуществление соответствующих коррекционных и реабилитационных воздействий, реализация принципов дифференциации и индивидуализации обучения в процессе психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями. Приведенный анализ позволил определить основные преимущества указанных образовательных практик, а также определить специфику проблем, которые должны быть решены в процессе внедрения дистанционного и инклюзивного образования в систему предоставления образовательных услуг лицам с особыми потребностями. Указано, что развитие дистанционного образования требует кроме значительных финансовых затрат, соответствующего методического обеспечения учебного процесса с учетом его удаленности от пользователей. Успешность внедрения инновационных форм образования требует применения междисциплинарного подхода с целью разработки эффективной модели образования для лиц с особыми потребностями, предусматривающий наряду с решением кадровых и методических вопросов, соответствующие изменения на уровне самосознания общества, что является необходимым условием внедрения новых образовательных форм к системе образования в Украине.*

Ключевые слова: инклюзивное образование, дистанционное образование, лица с ограниченными возможностями, дифференциация, реабилитация, адаптация, социализация.

Oleksandra Alosha. PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF INNOVATIVE FORMS OF INCLUSIVE AND DISTANCE EDUCATION IN UKRAINE. *The article deals with the investigation of the psychological aspects of the implementation of innovative educational forms – inclusive and distance education in Ukraine. The aim of the article is to determine the value of innovative forms of education in the context of education and socialization of people with disabilities. The objectives of the article are to clarify the problems and difficulties arising in the implementation of innovative educational practices to education of persons with disabilities, as well as identifying the leading psychological and pedagogical conditions of efficiency of their use. The efficiency concerning implementation of inclusive education has been stated the following feature: to create a situation of partnership between the school and parents. The form of its realization is the establishment of the corresponding parent communities to support comprehensive child socialization and integration into the general educational process. The main objectives of inclusive education are to create conditions for successful study and socialization of children with special needs to provide a corresponding correction and rehabilitation influences, the realization of the principles of differentiation and individualization of education in the psychological and educational support for children with disabilities. The above analysis allowed to identify the main benefits of these educational practices and to outline the specific problems that must be solved in the process of distance and inclusive education to the system concerning providing educational services for people with disabilities. The development of distance education has been indicated to have necessities, except significant financial costs of corresponding methodology of the educational process, considering its distance from users. The successful implementation of innovative forms of education requires a multidisciplinary approach to develop efficient model of education for persons with disabilities, which will include, along with solving personnel and methodological issues relevant changes in the level of consciousness of the society, which is a prerequisite for the implementation of new educational forms to the system of education in Ukraine.*

Keywords: inclusive education, distance education, persons with disabilities, differentiation, rehabilitation, adaptation, socialization.

Стаття надійшла до редколегії 01.03.2017 р.